

Halloween

A halloween [szimbóluma](#), a [töklámpás](#) (*Jack-o'-lantern*)

Ünneplik	eredetileg az angolszász országokban (Írország , Skócia , Amerikai Egyesült Államok , Kanada), de mára az egész világon elterjedt
Tartalma, jelentése	Ósi kelta halotti kultusz ünnepe, boszorkányok, kísértetek és egyéb szellemek éjszakája
Ideje	október 31.
Népszokások	samhain
Kapcsolódó ünnep	halottak napja (keresztény) mindenszentek (katolikus)

A **halloween** ősi [kelta](#) hagyományokból kialakult ünnep, amit elsősorban az [angolszász](#) országokban tartanak meg október 31. éjszakáján, bár mára már az egész világon elterjedt.

Az ünnep őse a pogány kelta [boszorkányok](#), [kísértetek](#) és egyéb [szellemek](#) ünnepe a [samhain](#) volt október 31-én, amely egy kelta halálisten, a [druidák](#) istene [Crom Cruach \(en\)](#) kultuszában gyökerezik. A május 1-jei [beltane](#) ünnep az október 31-ei samhain ünnep „ellenpontjaként” az esztendő „napos” felének eljövételét jelentette, amin emberáldozatokat is bemutatnak a druidák. ^[1]

A Halloween ünnepben idővel összemosódott a [római Pomona](#), a gyümölcsfák és kertek istennőjének ünnepe és a [Parentalia](#), a holtak tiszteletének szánt nap, a [Lemuralia](#) ünnep, ami a római vallásban olyan ünnep volt, amelynek során az ókori rómaiak ördögűzési rítusokat hajtottak végre, hogy kiűzzék a halottak rosszakaratú és félelmetes szellemeit a házaikból, valamint a pogány kelta [samhain](#) ünnep, amit [október 31-én](#) tartottak, amit ők az óév utolsó napjának is tekintettek. A [druidák](#) hite szerint a szellemek, azok közül is inkább a gonoszak, ilyenkor látogattak fel az élő emberekhez az alvilágból. ^[2]

Ehhez a naphoz közel ünneplik a katolikus [keresztények](#) a [Mindenszentek](#) napját (november 1-jén) és protestánsokkal együtt a [Halottak napját](#) (november 2-án).

A [kereszténység](#) terjedésével az [ókerkeresztény](#) szokásokat a [pogány](#) ünnepekhez igazították az ősi szokások betiltása helyett. Így a egykori kelta halottkultuszhoz kapcsolódó téli napéjegyenlőség időpontjában megtartott pogány ünnep a keresztény [mindenszentek](#) ünnepe lett (*omnium sanctorum*). [III. Gergely pápa](#) a [800-as években](#) „a Szent Szűz, minden apostol, vértanú, hitvalló, s a földkerekségen elhunyt minden tökéletes igaz ember” emléknapiját november 1-re helyezte át. ^[3]

[Szent Patrik](#) működésének hatására, aki az [5. század](#) második felében tevékenykedett misszionáriusként Írországban, a kereszténység és a kelta pogányság keveréke, a Culdee-i [kelta kereszténység \(en\)](#) jött létre. Az ősi druida hit megfűrt az új tanításokkal és egészen addig virágzott, míg az angol hódítók el nem foglalták és meg nem semmisítették. [Írországban](#) október 31. éjszakája a mindenszentek éjszakája *All Hallows' Eve* nevet kapta. November első napja volt a keresztény ünnepnap a mindenszentek napja *All Saints' Day* vagy *All Hallows' Day*.

Etimológia

A *halloween* elnevezés a nyugati germán óangol nyelv, a mai angol őseiből származik. A »szent« jelentésű *hālig* melléknévből, illetve ennek a főnévi megfelelőjéből a *hallow* »szent, szent ember« jelentésű szóból. Az *All-Hallows-Even* kifejezésből, ahol az utolsó szó az *evening* (»este«) szó régies változata. Az egész kifejezés a Mindenszentek keresztény ünnep előtti éjszakát jelölte. A kifejezés 1556-ból maradt fenn először, és ennek terjedt el később a skót változata, a *Hallowe'en*. ^[4]

Története

Tradicionalis ír *Jack O'Lantern*, a halálra vigyorgó Halloween lámpás a [angolul](#): "*Rutabaga*" [\(en\)](#) vagy *Swedish turnip* [\(latinul](#): *Brassica napus*) nevű növény gumójából ^[5]

A *Snap Apple Night* ír ünnep is a Halloweenhez kapcsolódik, a középkorban október 31-én tartották, az esemény elnevezése arra a játékra ([angolul](#): *bobbing for apples*) utal, amikor az ünnepen résztvevők hátrakötött kézzel próbálták megenni a madzagokra kötött vagy a víz tetején úszkáló almákat

A halloween eredete a római időkre nyúlik vissza, amikor a [rómaiak](#) elfoglalták a Brit-sziget jelentős részét. A római hódítások során [Gallia](#) integrálódott a [Római Birodalomba](#), így a kelta kultúra ünnepeinek elemei kezdtek a római ünnepek hagyományaival összemosódni. A pogány kelta hagyományok közt szerepelt az őszi [samhain](#) ünnep, amit a kelta napisten tiszteletére rendeztek. Ekkor a mai Nagy-Britannia és Észak-[Franciaország](#) területén élő [kelták](#) megünnepelték a kelta újévet, amely október 31. éjszakájára esett és megköszönték a napistennek, hogy a földet és a termést gazdaggá tette.

Ezen az éjszakán, úgy hitték, hogy az elmúlt évben meghaltak lelkei összezavarhatják az élők életét, mivel a lelkek ezen az éjjel vándorolnak a holtak birodalmába. Az emberek a szellemeknek ételt és állatot áldoztak, hogy megkönnyítsék a vándorlásukat. A kereszténység elterjedésével később Halloweennek nevezett pogány kelta ünnep napjának éjszakája jelentette a sötétség kezdetét, mert a kelták úgy hitték, hogy a napisten *Crom Cruach* a halál és a sötétség istenének fogságába került. Október 31-én az újév előestéjén Samhain összehívta a halottakat, amelyek különböző formákban jelentek meg, ezek rossz lelkek, gonosz állatok figuráit öltötték magukra. A kelta papok egy hegytetőn a szent tölgy alatt gyülekeztek, tüzet gyújtottak és termény és állatáldozatokat mutattak be, majd a tűz körül táncoltak. Reggel a papok minden családnak adtak ebből a parázból, hogy új tüzeket gyújthassanak velük, melyek elűzik a gonosz szellemeket és melegen tartják az otthonokat.

Kelta [druida](#) főpap [szent tölgyfaággal](#). Hitük szerint Samhain ünnepén az élők és a holtak világa közti korlát megszüntét tisztelték, az őszi napéjegylenlőség és a leghosszabb téli nap között

Az emberek állatbőröket vettek magukra és *Crom Cruach* bálványisten tiszteletére háromnapos ünnepet tartottak. Ez volt az ősi ünnep, melynek pogány szokásai keveredtek aztán más ünnepekkel. Amikor a rómaiak elfoglalták a kelta területeket, ők is megtartották a saját szokásaikat. Bár időpontjában eltért, de több hasonló [római](#) ünnep is elvegyült a kelta halálkultusz ünnepével, úgyhogy mai állapotában ez az autentikusnak ismert pogány ünnep mediterrán elemeket is tartalmaz. A római [Feralia](#) a tavasz egyik legnagyobb ünnepe, a holtak emléknapja (innen a holtakról való emlékezés rituáléja), melyet az akkori naptár szerint február 13. és 21. között tartottak. A Feralia ünnepét követte február 22-én a [Caristia](#) az ókori Róma egyik vidám ünnepe volt, amikor a birodalom lakói megkülönböztetett figyelmet fordítottak a családtagjaikra és vidámsággal oldották föl a Feralia komorságát. A családfő áldozatot mutatott be Lares-nek, az otthont oltalmazó, a családokat védő istenségen keresztül az ősök szellemének is, halálja jeléül, amiért egész évben óvták őket, és részük lehetett az aznapi ünnepi ételekben. A másik hasonló római ünnep pedig a [Pomona-nap](#) volt, Pomonának, a gyümölcstermésért felelős isteni szellemnek, a gyümölcsfák és kertek istennőjének, [numennek](#) az ünnepnapja, ez az ünnep november 1-jére esett. ^[6]

Halloween jelképei

Tipikus amerikai Halloween ikon, a halálra vigyorgó töklámpással pózoló kisgyermek, levelezőlapon

A belülről világító [töklámpás](#) lett az idők folyamán Halloween legfontosabb kelléke illetve tradicionális [szimbóluma](#). A faragott sütőtök először az aratási idényhez kapcsolódott jóval azelőtt, hogy a Halloween jelképévé vált volna az Egyesült Államokban. ^[7]

A kivájt töklámpás angol elnevezése „*Jack O'Lantern*, azaz Lámpás Jack” vagy „*carved pumpkin*”.

A töklámpás legendája

Egy ír legenda szerint nevét egy *Jack O'Lantern* nevű részeges kovácsról kapta. A legenda szerint egy szép napon odament a részeges Jackhez az ördög és hívta a pokolba, de előtte felajánlotta, hogy igyanak még meg egy italt. Jack azonban nem akart vele tartani, ezért hát furfangos cselt eszelt ki inkább és ravasz módon megkérte, hogy válasszon egy almát az almafájáról, mire az ördög felmászott a fára. Jack tudta, hogy mitől fél az ördög és a fa oldalára egy keresztet rajzolt. Az ördög nagyon megrettent a kerestől és nem is mert lemászni, kénytelen volt a fa ágán kucorogni. Az ördög addig-addig egyezkedett a furfangos kováccsal, hogy ígéretet tett arra, hogy soha többé nem fogja kísérteni a lelkét, ha végre leengedi őt. Jack ekkor megengedte az ördögnek hogy lemásson a fáról, aki abban a pillanatban el is tűnt. Azonban amikor Jack meghalt, lelke a menny és a pokol között rekedt, mert a mennybe nem engedték be, mivel élete során sokat részegeskedett és bűnös módon élt, de az ördög sem akarta a pokolba befogadni, mert nagyon haragudott Jackre a régi csínye miatt. Jack arra kérte az ördögöt, hogy legalább egy kis fényt adjon neki, hogy megtalálja a visszautat az élők világába. Végül az ördög megszánta és egy izzó fadarabot dobott Jacknek a pokol katlana alatt lobogó tűz paraszából, az örökké izzó parazsat Jack egy kivájt takarmányrépa (*rutabaga*, svéd karórépa) ^[8] belsejébe tette, amit a nyugtalan lelkének szánt, világító lámpásnak. Azóta Jack lelke ennek a takarmányrépa lámpácskának a fényénél keresi a megnyugvását. ^{[9][10]}

A legenda sok egyéb változata is létezik az angolszász nyelvterületen, köztük Fukar Jack (*Stingy Jack*) története is, az öreg részeges kovácsról, aki szeretett mindenkit megtréfálni, de egyszer eladta a lelkét az ördögnek... ^{[11][12]}

A legenda egy másik ismert változata szerint, amikor az ördög el akarta vinni a pokolba a részeges kovácsot, Jack csele az volt, hogy meggyőzte az ördögöt, hogy változtassa magát pénzürmévé, mellyel fizetheti az italukat a kocsmában. Az ördög úgy is tett, Jack azonban a pénzt zsebre tette egy ezüst kereszt mellé, mely megakadályozta, hogy az Ördög visszaváltozzon eredeti alakjába. ^[13]

Az ír néphagyományt követő Amerikában a legendában szereplő eredeti takarmányrépát a narancssárga színű, az Amerikában őshonos, látványosabb, könnyen kivájható vigyorgó sütőtök növény váltotta fel.

Halloween Amerikában

[Amerikában](#) Halloweenkor az ajtó előtt jelmezbe öltözött gyerekek jelennek meg, akik *Trick or treat!*, szabadon fordítva: „Cukrot vagy csínyt!” kiáltással szólítják fel a lakókat állásfoglalásra. Elméletileg az ajtónyitónak van lehetősége „csínyt”, azaz játékos fenyegetést választani, de ez nem jellemző gyakorlat. Általában a gyerekek édességet kapnak, a felnőttek pedig jót szórakoznak. Amerikában többnyire baráti társaságban, jelmezbált rendezve ülik meg ezt az ünnepet.

A Halloween nagyon fontos ünneppé vált [Észak-Amerikában](#). Azonban a korábbi vidám ünnepekkel ellentétben, Halloweenkor megnőtt az eltűnt és megölt gyermekek száma. Ezért a szülők újabban nem engedik ki édességet gyűjteni a gyermekeiket, mert félnek a megnövekedett kockázatoktól. Mindezek hatására a vidám Halloween ünnep, a korábbi évekhez képest, nagyon sokat veszített jelentőségéből. Ugyanakkor minden év október 31-én megrendezik a [New York's Village Halloween Felvonulást](#) New York Greenwich Village városrészében. A több mint egy mérföld (1,6 km) hosszan haladó, ötvenezer jelmezes résztvevő – táncosok, művészek, cirkuszi előadók, zenekarokat és színészeket szállító kocsik – évről évről kétmillió nézőt vonz a helyszínre, és körülbelül százmillióan követik a tévében.

Véres Boszorkány ujjak süti (*Bloody Fingers Halloween Cake*), a hagyományos amerikai ünnepi sütemény Halloweenra

Az egész angolszász világban a Halloween a gyerekek ünnepe is. Előestéjén partikat rendeznek mindenfelé, és sokan jelmezbe öltözve régi, babonás szokások felelevenítésével, bűvészkedéssel, társasjátékokkal mulatják az időt. Az amerikai ünnepen a gyermekek édességért háztól-házig körbejáró szokásának eredete az írországi óhazába nyúlik vissza, nagy valószínűséggel az ír, angol és skót bevándorlók hozták magukkal, és honosították meg az [Egyesült Államokban](#).

Halloween Európában

Európában a Halloween hosszú időre feledésbe merült. Néhány helyen elvétve jelmezbe öltöztek, és tökdíszeket helyeztek el a lakásban, de ez a szokás is hanyatlóban volt. A halloween egy speciálisan angolszász ünnep maradt egészen a legutóbbi időkig és csak a televíziózás korában lett belőle egy egyre általánosabban elterjedt, és már sokkal inkább elüzletiesedett világi, semmint vallásos ünnep. Világszerte történő elterjedését valószínűleg a népszerű amerikai ponyvakultúra (képregények, filmek) is segítették.

Halloween Magyarországon

Magyarországon a Halloween ünnep a 2000-es évek elején kezdett elterjedni, rekvizitumai főleg a gyermekek és egyetemisták körében népszerűek, de nem jelentek még meg jelmezes gyerekek az utcákon édességet kunyerálva. Mára a jelmezkölcsönzők számára kiemelkedő forgalmat jelent az esemény magyarországi változata ^[14], bár megjelenését bőven éri kritika is. A mára már elüzletiesedett, hagyományos angolszász protestáns ünnep, alapvetően amerikai filmekből ^[15] és képregényekből vált ismertté Magyarországon. Sokan valódi hagyományok és előzmények nélküli divatnak és magyar közegben idegennek tartják. ^[16]